

АБДУРАҲМОН
ЖОМИИ

САЛОМОН ВА АБСОЛ

Масъул муҳаррир **АЗИЗ ҚАЮМОВ**
Тоҷикчадан **Олимжон БҮРИЕВ** таржимаси

Сершовқин шаҳарда адашиб кетмаслиги учун оёғига
қовоқ боғлаб олган бир киши ҳақида ҳикоят

Фалак гардишидан нолиб бир нодон,
Йўл олди саҳродан шаҳарга томон.
Кўрдик, гавғоли бир гавжум шаҳар,
Одам кўплигидан қайнар алҳазар.
Ҳар бир қароргоҳда тинчимас жаҳон,
Бир-бирига қарши, ур-сур, тўполон.
Бирови ўзини урса ичкари,
Бирови шошилиб чиқар ташқари.
Бири ўнг томондан чапга интилар,
Бири чапдан ўнгга ҳаракат қилар.
У бечора бўлиб бу ҳолдан гаранг,
Ўрталикдан чиқди бурчакка аранг.
Дедик, гарқ этса баҳри оломон,
Сўнг қандоқ ўзимдан топарман нишон.
Қўймасам агарда бирор белги-из,
Йўқолиб кетмоғим эрур шубҳасиз.
Қўлида бор эди унинг бир қовоқ,
Оёғига боғлаб олди у шу чоқ.
Ўзини йўқотса шаҳар ё тоғда,
Топар, чунки қовоқ боғлиқ оёқда.
Яширин қолмади валекин бу сир,
Издан эргашди унинг бир қитмир.
У ётгач қовоқни ечди авайлаб,
Ухлади ўзининг пойига бойлаб.
Содда киши саҳар уйғонган чоғда,
Қараса қовоғи ўзга оёқда.
Унга қараб деди: «Тур эй, лапашанг,
Сенинг бу қилмишинг ҳолим этди танг.
Бу менми ёки сен, билмасман мутлоқ,
Мен бўлсам, пойингда қайдан бу қовоқ?
Агар бу сен бўлсанг, мен ким, қайдаман?
Ҳисобга қўшилмас қайси жойдаман?
Ягона бойлигим эди, эй худо,
Мени қовоғимдан айладинг жудо.
Бу одамга ўзинг бахш этиб карам,

Лутфингдан бебаҳра қолдирма, эгам.
Хулқи эзгуликка бўлмасин хилоф,
Фикри равшан бўлсин ҳамда кўнгли соф». **Жомий** янглиғ ҳар бирин эт шодком,
Етмаса хум-хум, узатгил жом-жом.

Уз хўжайинининг бойлигидан очлик азобига дучор бўлмаган бир мақтанчоқ қул ҳақида ҳикоят

Миср диёрида авж олди очлик,
Нилга ғарқ айлади элни муҳтожлик.
Нон излаш йўлида тополмай чора,
Узин сувга отар ҳар бир бечора.
Жоннинг баҳосидир унда ҳар бир нон,
Нон, дея одамлар берар эди жон.
Бўлди бир оқилга гўзал қул дучор,
Юрарди айлаб ул нозу ифтихор.
Юзлари кулчадек тўлишган хуррам,
Очлик асоратин кўрмаган ҳеч ҳам.
Гўзалу масруру шодумон эди,
Ҳар тараф шоҳ каби хиромон эди.
Оқил унга деди: «Эй нозли ғулум,
Бу аҳволинг токай этади давом?
Очликдан нолигай бунда ҳар одам,
Сен эса юрибсан хурсанду беғам?»
Деди: «Саховатли хўжайиним бор,
Марҳаматин дариг тутмайди зинҳор.
Дастурхони тўкин, уйи лиқ буғдой,
Қаҳатчилик топмас эшигидан жой.
Не учун бўлмайин мен ҳурраму шод,
Очлик даҳшатидан бўлганда озод?!»

Шоҳга бир қисқа нома ёзиб, уни мадҳия деб даъво қилган бир шоир ҳақида ҳикоят

Бир шоир юзланиб буюк хоқонга,
Деди: эй, мартабанг етсин осмонга.
Васфингда бир янги шеър айтдим бу гал,
Ҳикмат дурларидан бахш этиб сайқал.
Васфингда ёзилди кўп эзгу калом,
Лекин айтган билан бўлмагай тамом.
Шоҳ қўлига шу пайт берди бир қоғоз,
Унда ёзилганди шоҳ номи холос.
Шоҳ деди: «Эй, сенда йўқ-ку ақлу ҳуш,
Бундай маддоҳликдан жим юрганнинг ҳуш.

Номимдан бошқа сўз бунда йўқ-ку бас,
Киши номи унинг шарафи эмас.
На адлу мулкимнинг васфин қилибсан,
На тожу тахтимдан ёза билибсан.
Уларсиз номимни этибсан баён,
Мадҳия ёзилмас бундай ҳеч қачон».
Деди: «Бу муборак ном ила хоқон,
Шухратинг оламга бўлди-ку дoston.
Номингни ўқиб ё эшитса ҳар ким,
Сенга ҳурмат билан қилади таъзим!
Шухратинг оламга дoston бўлади,
Васфингда кўп дафтар ҳали тўлади.
Бундан бошқа сўзга ожиздир қалам,
Сенинг мадҳинг десам етади шу ҳам».

Кексалик ва заифлик ҳақида

Бу кўҳна дунёда ҳаётда борим,
Назмимга ҳамоҳанг эди дуторим¹.
Ҳар замон қилурман янги бир наво,
Гоҳида ўтмишдан айлағум ғавго.
Умрим ўтиб, наво бўлмагай охир,
Жонимдан бу ғавго бўлмагай охир.
Кексайиб қоматим букилганда ҳам,
Тонггача дуторим бўларди ҳамдам.
Кексалик иборат экан нолишдан,
Қўлларим толдилар дутор чалишдан.
Бу дутор нағмаси дилрабо эди,
Чолғучи дардига ҳамсадо эди.
Вақтидир дуторни синдира қолсам,
Хушбўйлиги учун оловга солсам.
Созни ўтга ташлаш нодонлар иши,
Яхшидир дуторнинг дардли хониши...
Тишим тизмалари тўкилди чунон,
Овқат чайнашга ҳам қолмади имкон.
Энди чақалоқдек емоғим аён,
Бировларнинг тиши чайнаб берар нон.
Қоматим букчайиб олдинда бошим,
Қариб, етиб қолди бир жойга ёшим.
Онам тупроғу мен маъсум чақалоқ,
Кел, деб, қучоғига чорлайди бу чоқ.
Бу изтиробдан тез оромга етсам,
Онам оғушида уйқуга кетсам.
Менинг икки кўзим ярамас ишга,

---

¹ Аслида уд — торли мусиқа асбоби.

Хатто тўрткўз бўлиб ойнак тақишга.
Оғриқдан қолмади оёқда ҳолим,
Энди қимирлашига йўқдир мажолим.
Бўлмаса оёқда дармоним ҳеч бир,
Қандоқ қоматимни ростлайин ахир.
Кексаликда кетар қуввату мадор,
Афсуски, мен унга бўлибман дучор.
Кексаликда одам бўлур ногирон,
Ҳеч табиб тополмас дардига дармон.

Саксонга кирган бир чол табибга кексалик азобидан шикоят қилгани ва табиб «ягона иложинг саксон ёшдан яна қирққа қайтишдир» деб жавоб бергани

Саксон ёшга кирган бедармон бир чол,
Дарддан нолиб берди ҳакимга савол.
Деди: «Бўшашибди тишларим буткул,
Бир нарсани чайнай олмоғим мушкул.
Оғзимда бўлмаса луқма мулоғим,
Меъдам ҳазм этолмай қийналар доим.
Ҳазмдан тўхтаса меъда батамом,
Баданимга қандай куч берсин таом.
Мен сендан бўлардим доим миннатдор,
Тишимни мустаҳкам этолсанг такрор».
Ҳаким чолга қараб деди, бечора,
Кексалик ғамидан эй дили пора.
Саксонда дунёдан умид қилган чол,
Қайта куч-қувватга тўлмоғинг маҳол.
Тишларинг тизмаси бўлар мустаҳкам,
Саксондан қирқ ёшга қайтсанг ўша дам.
Ёшариш иложи йўқ энди мутлоқ,
Дардинг чораси ҳам эмасдир узоқ.
Ажалинг жонингдан жудо айлағай,
Барча дардларингдан раҳо¹ айлағай.

Бу хитобим шеърий китобим ҳақида

Кексалик дардидан бўлиб бемадор,
Андиша дилимни айлади абгор.
Қалбимда шоирлик фаҳми қолмади,
Шеърим юракларга ларза солмади.
Яхшидир сукунат сари юз тутсам,
Барча ташвишларни энди унутсам.
Менинг ҳаётимга доирдир бу пайт,
Мавлавий яратган бу фалсафий байт:

¹ Раҳо айламоқ — нажот бермоқ, халос айламоқ.

«Қайфа яътим назму ли вал — қофия,
Баъда мо заъфат усул-ал-офия».
(Назму қофияни нетайин бу он,
Ҳолбуки соғлиғим бўлибди ёмон.)
Қофияга банду фикру хаёлим,
Мени ўйла дегай, соҳибжамолим...
Тақсирим мени бу ташвишга солди,
Подшоҳ мадҳи дея ёқамдан олди.
Валекин васфини кўҳна жаҳонда,
Мадҳ этди маддоҳлар еру осмонда.
Бу маснавий ила етгунча имкон,
Оламга васфини этурман дoston.
Гарчи маснавийлар тузган эдим заб,
Улар кўнгли учун ёзардим бебаб...

**Мажнун бармоқларини қалам қилиб чексиз раммолон
саҳросида қумларга ёзарди, сўрадилар: «Бу ёзилганлар
нима ва ким учун?» деди: «Бу Лайли номидур, уни
ёзиб лаззатланаман, кўнглимнинг таскинидур»**

Саҳро ўртасида ёлғиз, боши хам,
Ўтирган Мажнунни кўрди бир одам.
Бармоғини этиб мисоли қалам,
Қумларга ёзарди ҳар турли рақам.
Деди: «Бу недир, эй, мафтуни шайдо?¹
Кимга хат ёзурсан, этгил ҳувайдо?¹
Ҳар қанча ёзишдан чексанг ҳам малол,
Барини бир эсиб тўзғитар шамол.
Қум устида қолмас ёзганинг боқий,
Сендан бошқа келиб ўқиса токи!»
Деди: «Лайли ҳуснин шарҳ этсам мудом,
Ундан кўнглим топар таскину ором.
Аввало номини зикр этур хома,
Сўнг ишқу вафодан бошлайман нома.
Номидан ўзгасин билмасман зинҳор,
Ундан эҳтиромга бўлдим сазовор.
Ҳали тотмаганман унинг жомини,
Севиб шарафлайман лекин номини».

Баъзи жойлардан узоқ ва хилватда бўлиш ҳақида сўз

Бир шоҳ ёшлигидан топиб эзгу ном,
Ишратдан қўлини тортди батамом.
Гарчи у шаробга лаб урди илк бор,
Ундан тавба қилди, нчмади такрор.

¹ Ҳувайдо этмоқ — ошкор қилмоқ, баён этмоқ.

Май қадаҳин бошқа олмади қўлга,
Тавфиқ бирла кирди у тўғри йўлга.
Қилмади зарарли майни истеъмол,
Нафсини енгиб у топди зўр камол.
Унинг базмига йўл тополмай бўза,
Ҳасратдан йиғларди май тўла кўза.
Гарчи шиша эди шаробдан мағрур,
Унга ҳам қўлини чўзмади бир қур.
Биларди ичса гар пиёла шароб
Бўлар майхўрликдан аҳволи хароб.
Кўз бирла қулоқ бор жумла ҳайвонда,
Яна фаросат ҳам бордир инсонда.
Ақлнинг душмани шароб, эй ҳушёр,
Дўстни мағлуб қилма душманга зинҳор.
Икки юз хазина зар бўлур абас,
Бир томчи шаробдан тотган бўлсанг бас!
Оқил умр бўйи қон ичса авло,
Ақлу ҳушин сотмай шаробга асло.
Паёлай қадаҳлар сипқоргани он,
Обрўю бор илми бўлади яксон.
Ақлидан ажралиб гўё батамом
Умри телбаларча этади давом.
Умрбод май ичган шарманда бўлгай,
Ўздан кечиб майга у банда бўлгай.
Қанча шароб ичиб бўлмагин шодон,
Ғафлатда ўтади умринг эй нодон.
Юз йил яна ичиб бўлсанг ҳам сархуш,
Сени тарк этмагай оғули бу туш.
Бошқа йил ҳам унга қилурсан қиёс,
Ҳаётинг кечади бурунгига хос.

**Кунини ямоқчилик билан ўтказадиган бир киши бор эди,
у доим янги етилган мевалардан кучига яраша уйига олиб
келиб бола-чақалари билан баҳам кўрарди ва дер эди:
«Ҳар хил андишага борманглар, бу меваларнинг таъми
ҳар йил бир хил ва бундан ортигига менинг ҳам қурбим
етмайди»**

Яшарди Райда бир камбағал киши,
Ямоқчилик эди доимо иши.
Рўзғор қайғусидан қадди бўлиб дол,
Боласи кўп эди чуғурчоқмисол.
Эгнида бор эди бир эски чакмон,
Туну кун ямоқ деб, куйдирарди жон.
Сўлим меваларни кўргани маҳал
Кўнгли тусар эди емоқни ҳар гал.

Ўз уйига томон топиб юз фириб,
Келарди мевага қўйнин тўлдириб.
Уларнинг олдига ташларди уйиб,
Токи мевалардан ейшса тўйиб.
Ундан сўнг дер эди: «Эй бечоралар,
Ғафлат уйқусида бахтиқоралар.
Юз бор бу мевани еб кўрсангиз ҳам,
Бари бир хил эрур, хушбўю хуштаъм.
Мевага ҳирс қўйиб, бўлманг парвона,
Борига кўникиб, айланг шукрона.
Мен тупроқ мисоли фақиру ночор,
Бундан ортиқ келмас қўлимдан зинҳор.

Бир майпараст баланд мартабага эришди, ундан сабабини сўрадилар, деди: «Камол топишимнинг боиси қадаҳга лаб тегизишдан ҳазар қилдим, агар олсам яна бошқаси келишини билардим

Бир майхўр тавбага қаратиб юзин,
Гуноҳлардан фориг айлади ўзин.
Давлат қуши бўлди омадига банд,
Мартабаси бўлди тавбадан баланд.
Бир дўсти ҳайратда сўради андоқ:
«Бу юксак камолга эришдинг қандоқ?
Йиллар май ичардинг бесабру қарор,
Не хислатдан топдинг бундай эътибор?»
Деди: «Май жомини лабга элтиб гоҳ,
Бўлардим шодлигу фараҳга ҳамроҳ.
Ичмоқни тусамай кўнглим аввало,
Бошқа қўл чўзмасдим қадаҳга асло.
Шу туйғу кўнглимни забт этиб мудом,
Майнинг севинчидан кечдим батамом.
Менга тавфиқ бериб бу эзгу ният,
Юз роҳат эшигин очди беминнат».

Бу назм дебочасини бошлаганда шоир кўрган туш ва унинг таъсиридан илҳомлангани

Сўзласам, кечаси ҳар хил ўй сурдим,
Хаёлот қаърида ажиб туш кўрдим.
Кетяпман, йўл эди жуда ҳам олис,
Бир ёруғ манзилни қилар эдим ҳис.
Не шамолдан чангга ботганди ул жой,
Не сувдан тупроғи бўлган эди лой.
Алқисса, йўқ эди лою чанги ҳам,
У йўлда дил яйраб ташлардим қадам.
Сипоҳлар овози янграб ногаҳон,

Қулоғимга етди ортдан бир замон.
 Сарлашкар бонгидан дил бўлиб беҳол,
 Бошда ҳуш, оёқда қолмади мажол.
 Бир чора изладим кўрмай деб зиён,
 Келди кўз ўнгимга бир баланд айвон.
 Шундай қочиб ундан изладим паноҳ,
 Зарар бермасин деб бирорта сипоҳ.
 Менинг дардим унга бўлгандай аён,
 Қаршимда турарди шавкатли султон.
 Саман тулпориди мағрур, жангари,
 Юзидан нур сочиб қуёш сингари.
 Шоҳона тўн кийган танига, шинам,
 Бошига оқ салла ўраган ихчам.
 Мен томон отини бурди кулиб шод,
 Кулгуси айлади қайғудан озод.
 Етиб келиб, тушди отидан дарҳол,
 Қўлларимдан ўлиб сўради аҳвол.
 Бундай ҳимматидан бўлдим дилобод,
 Мискиннавозлиги яна этди шод.
 Сочди менга у кўп сўз гавҳарини,
 Лекин унутибман энди барини.
 Тўшакдан қўзғалган чоғим субҳидам,
 Ақлдан таъбирин сўрадим ул дам.
 Деди: «Бу лутф ила ҳам ризои шоҳ,
 Назминг қабулига ишончли гувоҳ.
 Бир лаҳза тинчимай айлагин давом,
 Бошлаган ишингни тугат батамом».
 Ундан таъбирини эшитганим дам,
 Таҳрирга белини боғлади қалам.
 Бу туш менга илҳом бахш этди ахир,
 Унга тўғри келар шу хилда таъбир.

**Бир содда одам тушини таъбирчига айтгани ва истехзоли
 ҳамда масхарали жавоб олгани ва унга сидқидилдан
 ишениб, охири муродига етгани**

Таъбирчи олдиға борди бир одам,
 Ақлу фаросати йўқ эди ҳеч ҳам.
 Деди: «Тонг чоғида туш кўрдим чунон,
 Бир қишлоққа бордим харобу вайрон.
 Ҳар жойда узоқдан кўринса хона,
 Девору эшиксиз, бари вайрона.
 Бир вайрона сари қўйганда оёқ,
 Оёғим ганж ичра кўмилди шу чоқ».
 Таъбирчи мискинга қилиб истехзо,
 Дер: «Хуфя хазина изламай асло,

Оёғингга қоқиб темирдан наҳал,
Чақир тошни тешиб, тоғ қази жадал.
Бирор вайронага борганда яёв,
Оёғинг билан теп ерни баёв.
Қаерда оёғинг илинса бир қур,
Дарҳол ўша жойда кавлагин чуқур.
Ерни кавлайберсанг зина-базина,
Шубҳасиз топилар бирор хазина».
Сидқу эътиқоддан ул содда одам
Таъбирчи айтгандек иш бошлаган дам,
Илинди кўп излаб чекмасидан ранж —
Биринчи қадамда оёғига ганж.
Ҳар ишга сидқ ила киришса инсон,
Орзуси ушалар уни бегумон.
Сидқида бўлса гар озгина малол,
Излагани билан топмоғи маҳол.

Саломон ва Абсол ҳақида сўз баён қилмоқ

Бор эди Юнонда бир соҳибқирон,
Искандар сиёқли юртга ҳукмрон.
Қасрида бор эди доно муаллим,
Ҳикмат дунёсидан берарди таълим.
Ҳикмат аҳли уни билиб ягона,
Доим атрофида эди парвона.
Шоҳ унинг қадрини азиз деб билди,
Хилватда ўзига ҳамсуҳбат қилди.
Унинг таълимига айлагач амал,
Бўлди ноқислиги тўқис, мукамал.
Жаҳонгирликда кўп тадбир айлади,
Қофдан то қофгача тасхир¹ айлади.
Подшоҳ ўз нафсини тиёлмас зинҳор,
Бир ҳаким бўлмаса унга мадакдор.
Салтанатда қўпиб ҳар хил можаро,
Ҳукмига бош эгмай қўяр фуқаро.
Адлу зулм сифати унда қолмаса,
Зулму адолатни фарқлай олмаса.
Адолат қилмасдан бўлса зулмкор,
Адолатдан қилса золим каби ор.
Унинг жафосидан юрт вайрон бўлур,
Инсофсиз ҳукмрон беомон бўлур...
Тасанно шундай хуш нукта айтганга,
Адолат устувор динмас, ватанга.
Қофирдан адолат келса ҳар маҳал,
Художўй золимдан юрт учун афзал.

¹ Тасхир — забт этмоқ.

Шоҳда фарзанд кўриш орзуси туғилгани ва ҳақимнинг бу ҳақда сўзлагани

Ҳақим тадбири-ла иш тутгач хоқон,
Юнонга итоат айлади жаҳон.
У ғолиб дунёнинг тагига етди,
Сўнгги Искандар деб шуҳрати кетди.
Ер юзи тўларди итоатда бож,
Ҳукмига бош эгиб унинг ноилож.
Қисматини ўйлаб бир кеча подшоҳ,
Ўзини ғафлатдан айлади огоҳ.
Шоҳона либосда эди бахтиёр,
Истаги бўларди лаҳзада тайёр.
Обрўю эътибор топди қилиб жаҳд,
Лек насиб этмади унга валиаҳд.
Шу хаёлда бўлиб шоҳ дили вайрон,
Вазирага қилди сирини баён.
Эй подшоҳим, деди унга бош вазир,
Офарин ҳукмингга эдик мунтазир.
Ҳеч неъмат мисоли фарзанд бўлмагай,
Жонга фарзанд каби пайванд бўлмагай.
Фарзанддан бўлади ҳосил мард коми,
Фарзанддан қолади тирик мард номи.
То тириксан кўзинг у билан равшан,
Ўлсанг ундан бўлар хокингда гулшан.
Оёғинг бўлар у бир жойда толсанг,
Қўлингдан олар у йиқилиб қолсанг.
Кексайган чоғингда бўлади мадор,
Умринг уни кўриб ёшарар такрор.
У кескир қиличдек эрур беомон,
Жангда душманингни этади яқсон.
Лашкарини бошлаб боради ғолиб,
Ғанимлардан сенинг ўчингни олиб.
Душманингда завол унинг камоли,
Қаҳридан танг бўлур ғанимлар ҳоли.

Бир саҳройи араб фарзандларини йиртқич ҳайвонларнинг ва хизматкорларини уй ҳайвонларининг номи билан атар эди

Келиб бир мусофир тунаш ўйида,
Меҳмон бўлди бир тун араб уйида.
Унинг катта-кичик фарзанди тамом,
Бўри ёки Шер — деб, олган эди ном.
Хизматкорларидан ким бўлса ўзи,
Номлари Қўй эди ва ёки Қўзи.

Меҳмон унга деди: «Эй улуғ араб,
Ҳайрон бўлдим бу хил номларга қараб».
Деди: «Фарзандларим эрур паҳлавон,
Душманларим бўлар дастидан яксон.
Ходимларим эса хизмат қилишар,
Меҳмонни улуғлаб қадрин билишар.
Ёғийларга қарши бўрию арслон,
Мени офатлардан сақлагай омон.
Хизмат учун яхши қўй ёки қўзи,
Кўнглингни оғритмас бир ёмон сўзи».

Ноқобил фарзанд маломатида

Неки дедим яхши бир фарзанд учун,
Ўз аслига яхши бир пайванд учун.
Агарда у бўлса хунук ва баттол,
Бошида кезади минг ёмон хаёл.
Уни ёмон йўлдан қайтариб дарҳол,
Насиҳатлар билан тўғри йўлга сол.
Нўҳнинг фарзандлари безори эди,
Қилмиши доим эл озори эди.
Отасин қарғиши бошига етди,
Ҳаммаси тўфонда ғарқ бўлиб кетди.
Ҳар ким туғилмасдан ноқобил фарзанд,
Худодан тиласин яхши жигарбанд.
Қандай фарзанд бўлса қисмати азал,
Ўлим тилаб бўлмас унга ҳеч маҳал.

**Фарзанд кўриш учун бир шахс бир улуғ одамдан мадад
сўрагани ва у авлиё дуоси туфайли фарзандлиг бўлгани**

Фарзандга зор бўлган бир содда-нодон,
Шайх олдиға борди юраги вайрон.
Деди: «Эй шайх мени айлагин хурсанд,
Яратган бахш этсин менга бир фарзанд.
Суву тупроғимдан униб сарв ниҳол,
Вужудидан етса дилимга шамол.
Яъни қучоғимда бўлса бир ўғлон,
Кўзим жамолидан бўлса чароғон».
Шайх деди: «Ўзингга бермай кўп озор,
Бу ишни қўй, ўзи билади қаҳҳор...
Тоату имондан бўлмасанг жудо,
Марҳаматин дариг тутмагай худо!»
Деди: «Бу орзуга, эй шайх, мен асир,
Марҳаматинг дариг тутмагил ахир.
Менга яхшилиқни истаб дуо қил,
Тез орада бўлсин мақсадим ҳосил».

Дуога шайх қўлин кўтарган онда,
 Уқ бориб беҳато тегди нишонга.
 Чин оҳуси каби бир гўзал ўғлон,
 Туғилиб отасин айлади шодон.
 Эрка ниҳол каби ўсди сояда,
 Шаҳватпараст бўлиб етди вояга.
 Дўстлар билан ича бошлади шароб,
 Енгил ҳислар уни айлади хароб.
 Маст бўлиб бир кеча ошиб тушди том.
 Қўшниси қизини айлади бадном.
 Уни кўриб қочди бечора куёв,
 Йўқса ханжар санчар эди беаёв.
 Бу ишдан миршабга бердилар хабар,
 Отадан сўрашди халта-халта зар.
 Эгри йўлга кириб тинмади авбош,
 Қилмиши охири бўлди элга фош.
 На унга насиҳат қиларди асар,
 На сиёсат уни йўлдан қайтарар.
 Бу ишлардан бўлиб ота ҳоли танг,
 У шайх этагига яна урди чанг:
 «Оҳимни эшитгил, энди тақсирим,
 Менга раҳм қилиб, мадад бер пирим.
 Бир дуо айлаким, бўлсин мустажо,
 Бошимдан йўқолсин бу дарду бало».
 Шайх деди: «Ўша кун айтганман илло,
 Бу дуодан кечу қилма тавалло...
 Бу оламдан кетар чоғингда зинҳор,
 На ўгил, на қизинг келади бакор...»

Шаҳватсиз фарзанд таваллуди муқаррар эмаслигини ҳаким таъкидлагани

Юнон подшоҳидан донишманд ҳаким,
 Фарзанд афсонасин эшитибон жим,
 Деди: «Шоҳо, кимки шаҳват сурмагай,
 Ғам доғида маҳрум, фарзанд кўрмагай.
 Ақлу дониш кўзи шаҳват ила кўр,
 Дев кўзинг олдида шаҳват ила ҳур.
 Шаҳват кучи солса ҳар жойда ғавғо,
 Дилдан ақл кетар, кўзлардан зиё.
 Шаҳватдан ҳар жойда қўзғалса тўфон,
 Бахт уйини қилур шубҳасиз вайрон.
 Шаҳват йўли лою тупроғу бало,
 Қим йиқилса ундан чиқолмас асло.
 Шаҳват майидан ким татиса бир оз,
 Ундан умр бўйи бўлолмас ҳалос.

Бир томчи май билан топмас эътибор,
Сўнг хоҳиши ортиб тортади хумор.
Қим шаҳват майига тегирса гар лаб,
Осуда ҳаётини қўяр заҳарлаб.
Бир лаҳза роҳати бурнидан чиқар,
Охир шармандалик чоҳига йиқар.
То фано йўлида бермагунча жон,
Ундан қутулмоққа тополмас имкон».

**Бир саховатли киши тубанлар билан суҳбатлашиш одат
тусига кирмаслиги учун улар даъватини рад этгани**

Бир хасис дўстларин зиёфат қилди,
Шаҳар нокаслари бари йиғилди.
Шуҳратим кетсин деб, ҳамма томонга,
Бир сахий зотни ҳам айтди меҳмонга.
Сахий дер: «Нафсига ким бўлса банда,
Охир бурди кетиб бўлур шарманда.
Агар хасисларга бўлма ҳамтовоқ,
Улар таомига ўрганса томоқ.
Нозу неъматларга тўла дастурхон,
Оғзимга хуш ёқиб қолиши аён.
Бошқа хасис яна чорлагани он,
Етаклаб борарди нафсим бегумон.
Сахий деган номим ўчиб батамом,
Нокаслар сафида қолардим мудом».

**Фарзанд туғилишини ҳақим хотинлардан олдин башорат
қилгани ва унинг тарбияси учун энага олгани**

Шаҳвату аёллар ишқида яна,
Доно ҳақим шоҳга айлади таъна.
Шундай бир мўъжиза яратди, жаҳон —
Донолари қолди бу ҳолдан ҳайрон.
Аёл зотин қўшмай орага сира,
Бир хилқат яратди сунъий бокира.
Тўққиз ой, тўққиз кун ўтгани маҳал,
Бир гўдак яралди нуқсонсиз, гўзал.
Бу гунча барқ уриб очилган чоғи,
Хушбўй ҳидга тўлди шоҳаншоҳ боғи.
Тожга безак эди унинг гавҳари,
Орзусига етди олам сарвари.
Бу гўдак кўзларнинг қароғисимон,
Қуёши оламни этди чароғон.
Қутлуғ қадамидан элу юрт обод,
Уни кўрган кўзлар жамолидан шод.
Бирор нуқсонни йўқ, гўзал ва соғлом,

Соғлигидан унга берилди бу ном.
 Офатдан жон-тани бўлсин соғ-омон,
 Осмондан ном келди унга Саломон.
 Она сутидан у бўлмай баҳраманд,
 Бир энага бўлди тарбияга банд.
 Бир гўзал қиз эди тўлин оймисол,
 Ёши йигирмадан кам, номи Абсол.
 Хуснда тенги йўқ, маҳлиқо эди,
 Кўнгулга ёқувчи дилрабо эди.
 Кумуш чизиқ каби фарқи беомон,
 Мушкин сочларини бўлган икки ён.
 Сочлари елкадан турар осилиб,
 Ҳар толаси юзта балони илиб.
 Қомати бир сарви боғи эътидол,¹
 Шоҳлар тожи бўлар йўлида поймол.
 Кўзгудай манглайи эди чароғон,
 Қора қошлар унда эгилган камон.
 Қора доғи қолиб кўзгуда бутун,
 Мушкдан сепилгандек гўё икки нун.
 Ғамзали кўзларин юмганда уйқу,
 Қора киприklarин соқчи айлар у.
 Жойлар қулоғига ҳар икки тараф,
 Сўзлар гавҳарини мисоли садаф.
 Миср ҳуснига Нил бергандек оро,
 Сабза хати эрур кўркам, дилоро.
 Чизиқ, тортди бадхоҳ нигоҳлар учун,
 Яхшиларни этиб ишқига тутқун.
 Тишларин тизмаси тиниқ дур каби,
 Садафни яширгич ёқутдир лаби.
 Оғзи таърифидан ожиздир хаёл,
 Донолар сўзи ҳам етмоғи маҳол.
 Ғунчадек лаблари очилса агар,
 Гулдай дудоғидан тўкилар шакар!
 Терлаб, бағбақаси бўлганида нам,
 Турар бамисоли гул узра шабнам.
 Минг ҳусну латофат бўлар намоён,
 Сув ўтса бўғизидан кўринар аён.
 Кумуш қўғирчоқдек кумушдан тани,
 Биллур шишадек тик эди гардани.
 Кўксида сийнаси соф кўпикмисол,
 Сув узра мавжларин кўтармиш шамол.
 Сийнадан паст қорни балқиб гўё нур,
 Оқу нозикликдан мисоли самур.²

¹ Эътидол — гўзал, позик, ёқимли.

² Самур — териси юмшоқ ҳайвон.

Нозик қорнин кўриб машшота бу дам,
 Деди: «Гул юзидан нозикроқ бу ҳам».
 Ишорат айлади шундай у томон,
 Бармоғи учидан кўринди нишон.
 Уни мушк халтаси демаса агар,
 Қиндик деб ўйлаган кимса адашар.
 Ким унинг белини кўрса мисли қил,
 Бағрига кирмоқни орзу этар бил.
 Қуймичи оқ гулдан момик мисоли,
 Этаги ости пок, хаслардан холи.
 Эҳсон хазинаси — элнинг тилаги,
 Енг остида балқир кумуш билаги.
 Озурдалар топиб қўлидан роҳат,
 Ғамда сил бўлганни қилар табобат.
 Ошиқлар орзуси етмоқ зулфига,
 Бармоқлари калит кўнгул қулфига.
 Қўлидан ошиқлар бағри эрур қон,
 Ошиқлар қонидан хиноси аён.
 Ҳар бош бармоғига қўйилган хино,
 Финдуқдир¹ қонли кўз ёшларими, ё?
 Тирноқлари рангдор жажжи ойсимон,
 Хинодан қизарган улар мисли қон.
 Машшота шаклини безаб бемисол,
 Узиб ҳар бирининг учидан ҳилол.
 Сўзни товонидан тортдим болдирга,
 Орзу билан кетди тилим ҳам бирга.
 Қўрқаман сўз етиб бир жойга охир,
 Тўғри келмай ботар таъбимга оғир.
 Эди номаҳрамдан яширин бир сир,
 Жаҳонда маҳрами йўқ эрди ҳеч бир.
 Балки ўғри тушиб изидан пинҳон,
 Унинг махзанига солгандир қирон.
 Кумуш садафини очиб бемалол,
 Орзу гавҳарини топган эҳтимол.
 Ҳар не бегонага тутқазмади қўл,
 Кўзига ёқмаса бермади у йўл.

**Бир васваса савдойи денгиздаги жониворларни кўриб
 ундан ихлоси қайтгани ва қўл ювиш учун покизароқ
 сув излагани**

Ул васваса келиб денгиз бўйида,
 Ултирди таҳорат қилмоқ ўйида.
 Кўрди сув ичида балиғу илон,

¹ Финдуқ — бармоқ учига ўхшаш, қизғиш ёнроқ.

Минглаб қурбақалар кезар ҳар томон.
Сув қушлари ҳар ён қолдириб излар,
Гоҳ шўнғиб дарёдан бир емак излар.
Деди: «Бу дарёда неча жонивор,
Кеча-кундуз юрса ичида қатор.
Бу сув ювинишга асли ярамас,
Бунда ювинишдан мен қўл ювдим, бас.
Бир чашма бўлсайди мисоли Замзам,
Унга қўл солмаган бўлса номаҳрам.
Бу-чи, махлуқ тўла бир кони зиён,
Ундан форигдир ҳар қалби пок инсон».

**Абсол вужуди билан Саломонга энагалик қилишга
киришгани ва покиза гўдакнинг тарбиясига бел боғлагани**

Абсолни энага қилиб олди шоҳ,
Саломон ҳолидан бўлса то огоҳ.
Этагида унга бахш этиб эҳсон,
Устирса кўксидан бағишлаб дармон.
Кўзи саломонга тушдию шу чоғ,
Бўлди бирданига юрак бағри доғ.
Жондан севиб қолди лутфи гавҳарин,
Гавҳардек ётқизди бешиги заррин.
Юзларини кўриб маҳлиё бўлди,
Туну кун беором, мубтало бўлди.
Кеча-кундуз у деб тинчимаё елар,
Гоҳ ечиб олиб, гоҳ бешикка белар.
Мушқу гулоб билан ювиб ҳар маҳал,
Гоҳи баданига суртарди асал.
У ой меҳри шундай тушгач жонига,
Узгалардан кечиб қолди ёнида.
Шубҳасиз бўлганда унга муяссар,
Жойлади кўзига мисоли гавҳар.
Эмизишдан тўхтаб, овутиб бир оз,
Йўргаклаб ўзича қиларди эъвоз.
Тўшагини ёзар ухлагани дам,
Бош устида ёнар у мисоли шам.
Саҳар уйқусидан турганда дарҳол,
Олтин қўғирчоқдек ясатар хушҳол.
Шаҳло кўзларига сурмалар суриб,
Қаддига баробар тўнлар кийдириб.
Заррин кулоҳини бошига илиб,
Суйбулдай сочлари турар осилиб.
Безакли лаъл ила қўшиб дурри зар,
Нозик белига у боғлади камар.
Хизматида бўлди эртаю оқшом,

Ўн тўртга киргунча эркалаб мудом.
 Гўзалликдан юзи ўн тўрт кунлик ой,
 Ёши ҳам ўн тўртда, шундай хушчиroy.
 Юксакдан жой олди ҳусн пояси,
 Кўп дилларга тушди меҳр сояси.
 Гўзаллиги жилва айлаб юз минг бор,
 Ишқида юз минг дил бўлди барқарор.
 Гўёки қуёшдек таратиб зиё,
 Оламни ўзига этди маҳлиё
 Қомати юксалди найза мисоли,
 Ҳар дилга доғ солди унинг хаёли.
 У юксакдан ҳар ён ловуллаб боқди,
 Бир олам жонини қуёши ёқди.
 Манглайи ой каби эди чарогон,
 Қошлари эгилиб мисоли камон.
 Ўхшаш ҳилолларнинг¹ остида бурни,
 Ой аро кофури алифдан ўрни.
 Маст оҳу кўзлари этиб қасди жон,
 Лолазор саҳнида урарди жавлон.
 Юзи гўзалликнинг мулкига шоҳдур,
 Подшоҳлик шавкати унга ҳамроҳдур.
 Подшоҳлик узуги забаржаду лаъл,
 Гавҳару дур ила берилган сайқал.
 Жаннат боғидаги олмадек ширин,
 Дарахтин экканга бўлсин офарин.
 Бағбақаси эди эҳсон булоғи,
 Ундан ташналарнинг ошиб фироғи.
 Маҳвашлар ичида эрди дилоро,
 Хуснига гўзаллар эди маҳлиё
 Зарар дафъи учун юраги доғлар,
 Қўлига дуодан туморин боғлар.
 Зўравонлар унинг наздида ожиз,
 Хизматида неча кумушандом қиз.
 Икки томонида бўлиб гиргиттон,
 Мафтунлари унга бахш этарди жон.
 Кумуш бармоқларин ишга солса ул,
 Унга тоб беролмас ҳатто темир қўл.
 Ҳар икки қўлидан етарди роҳат,
 Бармоғида эди муҳри латофат.
 Хусни таърифини айтгунга қадар,
 Изладик биз унга муносиб гавҳар.
 Диққат қилиб энди беринг эътибор,
 Ҳали жуда қизик ҳикоятлар бор.

¹ Ҳилол — қош.

Унинг тафаккури ва назму насри гўзаллиги ҳақида

Айтган каломида товланар ранглар,
Чигал жумбоқларнинг маъносин англар.
Қулогига ҳали етмасдан садо,
Маъносини илғаб олар бехато.
Назми — денгиздаги инжу мисоли,
Насри — боғидаги анжир, шафтоли.
Сурайёдек назми юксак самода,
Насрининг таърифи Арши-аълода.
Ҳозиржавобликда тенги йўқ, аммо
Ечилар қўлида минг бир муаммо.
Унинг ёзувига берса эътибор,
Ҳасаддан хаттотлар бўлар беқарор.
Қўлига олганда мушкин қаламни,
Узига маҳлиё этар оламни.
Ҳикматли сўзлардан бўлиб баҳраманд,
Хотири лавҳига этганди пайванд.
Юнон ҳикматларин таҳлил қилган он,
Юнонликлар дерди: «Донои даврон!

Унинг айш суриш базми ва ишратпардоз қўшиғи ҳақида

Тунда ташвишлардан қутулгани дам,
Дўстлари бўларди атрофида жам.
Жаннатдек яшнатиб тузганда мажлис,
Чолғучилар эди мисоли ҳур қиз.
Шаробдан кайфи чоғ бўлгани замон,
Даврада ҳаёдан қолмади нишон.
Гоҳи қўшиқчига бўлиб ҳамовоз,
Муғанний куйидан гоҳ қилиб парвоз.
Танбур торларидан янграган баёт,
Исодек ўликка бағишлар ҳаёт.
Гоҳида найни у чалганда гирён,
Эшитган кўнгулда қолмади армон.
Қулоқларга етиб найнинг навоси,
Бўлди юракдаги ғамнинг давоси.
Гоҳида чангчидан олдию чангни,
Чалди бир дилрабо гўзал оҳангни.
Кўз ёши тўкилиб тор узра қатор,
Қуйган кўнгуллардан ювилди ғубор.
Гоҳида барбатни¹ ёш гўдаксимон,
Қулогини бураб айларди гирён,
Дардли ноаларни куйлаб аламдан,
Ҳатто кексаларни йиғлатди ғамдан.

¹ Барбат — мусиқа асбоби.

Гоҳи булбул каби ўқирди ғазал,
Гоҳ айтган сўзига қиларди амал.
Тунни тонгга улаб шундай беармон,
Дўстлар билан кечар ҳаёти шодон.
Саҳар уйқусидан кириб дармонга,
Отланиб чиқарди яна майдонга.

Унинг тенгдошлари билан чавгон ўйнагани ва улардан ғолиб келгани сифатида

Субҳидам ёришиб зангори осмон,
Уфқдан офтоб бўлди намоён.
Уйқуга тўймаган сархуш Саломон,
Отланиб жўнарди майдонга томон.
Бир гуруҳ шаҳзода дўстлари билан,
Бари кичик, гўзал, навқирон ва шан.
Ҳар бири гўзаллар ичида дилбар,
Ҳар бири бир юртга бўлгудек сарвар.
Қўлида савлажон¹ от чопар чаққон,
Уртада олтин тўп офтобсимон.
Бирма-бир тўп сурар қоматлари дол,
Бир ой атрофини ўраб юз ҳилол.
Қолганлар маҳорат кўрсатганда оз,
Саломон баридан ўйнар эди соз.
Ҳаммадан тўп олар қилиб юз шитоб.
Тўп гўё ой эди, Саломон офтоб.
Чавгон ҳилол билан эргашиб ойга,
Бир-биридан ўзиб қиларди пойга.
Тўп учиб келса гар еру ҳаводан,
Қайтариб урарди уни жавобан.
Ҳа, агар кимгаки ёр бўлса иқбол,
Унинг бахти доим бўлгай безавол.
Кўк осмон тагида бирорта чавгон,
Майдондан тўпини олмоғи гумон.

Унинг камон тортиши ва ўқ отиши ҳақида

Чавгон ўйинидан қайтганида шоҳ,
Ўқ узиб турарди камонидан гоҳ.
Моҳир ёйандозлар қадимдан аён,
Чочдан² олар эди ўзига камон.
Қийналмай ипини тортганда таранг,
Қулоқларга етар «олқиш» деб жаранг.
Ўқини камонга жойлаб даставвал,

¹ Савлажон — чавгон, учи эгик таёқ.

² Чоч (Шош) — Тошкент.

Сўнгра қулоч ёзиб тортарди жадал.
Гоҳида бир қушни олиб нишона,
Яна ўз йўлига бўлар равона.
Гоҳи ўқ узганда осмонга қараб,
Тушарди энг юксак юлдуз ҳам қулаб.
Шиддат-ла камонин тортгани замон,
Мўлжалга тегарди ўқи беомон,
На уни тўсолар чеки йўқ само,
Нишонга тегарди аниқ, беҳато.
Ўқининг учида кезарди хатар,
Ердан оҳу қулар, кўкдан кабутар.
Мақсад сари тўғри қўярди оёқ,
Нишонга беҳато урарди ҳар чоқ.

Унинг ёшлик саховати ва инъомлари ҳақида

Ёшлик саховати денгиз мисоли,
Дарёдек кафтида саховат моли.
Карам булутидан файз ёғиб чунон,
Динор, дирҳамига тўлди бу жаҳон.
Денгиз садафига ким солар назар,
Унинг қўли сочган чоғида гавҳар.
Ўнг қўли булутдек қиларди эҳсон,
Булут қатра сочар, у бўлса маржон.
Саховат базмидан кўргузсам чирой,
Сахийликда эди мисли Ҳотам Той.
Гадоларга сахий бўлса ҳам шу хил.
Манфаат кўрмасди Ҳотамдан бахил.
Қўли очиқ эди, саховати мўл,
Ҳеч кимдан бармоғин тугмас эди қўл.
Ундан бирор нима сўраганинг дам,
Олдида ялиниб бўлмас эдинг хам.
Унинг эшигига келиб бир қашшоқ,
Юраги қон бўлиб тилангани чоқ,
Унга ҳаддан ортиқ эҳсон сочарди,
Кўплигидан чўчиб гадо қочарди.

Фазлунга мадҳия ёзиб, унинг эҳсонларидан Қатрон шоир қочгани

Қатрон эди доно, тебратса қалам,
Ҳар сўзин маъноси эди бир олам.
Фазлун деган сахий бир бой ҳақида,
«Саховатли» дея айтди ақида.
Фазлунга мадҳия ёқиб мисли бол,
Унга ҳадя қилди ҳар хил мулку мол.
Мадҳиясин ўқиб эртаси такрор,

Кумушу зар сочди ортиқ икки бор.
 Бошқа кун ҳам шундай ғавғо айлади,
 Ҳар куни унга бир савғо айлади.
 Ҳаддан ортиқ унга этилгач эҳсон,
 Шоир дили ранжиб, бўлди пушаймон.
 Тун келиб яшиндек тугади бардош,
 Фазлун диёридан олиб кетди бош.
 Эрталаб топмади сўроқлаб кўрди,
 Деи: «Бу давлатдан мискин юз бурди.
 Қўлимдан келгунча айладим тортиқ,
 Саховат бўлурми бундан ҳам ортиқ».
 Лекин инъомлари жонига етди,
 Шу сабаб билдирмай у қочиб кетди.

**Бу мадҳияларни тилга олишдан мақсад шуки, ҳазрати
шаҳриёрнинг мадҳи мароқлидур...**

Насиҳатчи ақл — тун — ширинхитоб¹,
 Меҳрибонлик билан бошлади итоб.
 Жомиё беҳуда кўл сурма хаёл,
 Бу янги қаламни тезроқ ишга сол.
 Ким бақо мулкида бўлмаса ғолиб,
 Кеча бўлса бугун кетмиш йўқолиб.
 Мақсад калавасин йўқотма учин,
 Уткинчи шоҳларга айтмагин таҳсин!
 Айтдим, эй донолар, ақл чироғи,
 Андишадан сўзлаш тугади чоғи!
 Бу мадҳим бошқа бир шоҳ талошида,
 Иқбол тожи букун унинг бошида...
 Шоҳлар васфи элдан пинҳон бўлса соз,
 Офарин, шундай деб айтмиш ул мумтоз:
 «Дилраболар васфи бўлар яхшироқ,
 Узгалар тилидан мадҳ этилган чоқ».
 Ҳар кимса бу сирни билолмас зинҳор,
 Ҳатто яқинларга этилмас ошкор.
 «Бир ошиқ бурчакда ўтириб хаста,
 Ўзи билан ўзи сўзлашар аста.
 Ҳар лаҳза тузарди бир янги достон,
 Ажиб бир қиссани айларди баён.
 Сўзларди гоҳ қуёш, гоҳида ойдан,
 Гоҳ қора сочли ул соҳибчиройдан.
 Гоҳи сарв қаддидан сўзлар чекиб дард,
 Гоҳида юрганда кўринса бир гард».
 Узоқдан эшитиб уни бир нодон,

¹ Ш и р и н х и т о б — ширин сўз, нутқи равон.

Сафсатадан бўлди хотири вайрон.
Унга дедики: «Эй ишқингда йўқ ном,
Ошиқу маъшуқдан айтсанг-да калом.
Ошиқлик — бировлар номин айтишмас,
Гавҳару хас улар таърифи эмас».
Деди: «Ошиқликдан сенда йўқ, нишон,
Уларнинг тилини билмассан, нодон.
Қуёш ҳам ёримнинг тимсоли ахир,
Фақат доноларга аён ушбу сир.
Юзларин изладим, деганимда гул,
Сочларин исладим, деганда сунбул.
Сарв не? Сен раъно қоматига боқ,
Мен хас, тупроғидан унаман ҳар чоқ.
Сен менинг тилимни тушунсанг агар,
Доим эшитардинг севгидан асар».

**Саломон ҳусни жамоли ортиб камолга етгани ва Абсол
уни севиб қолиб, ҳийла билан ўзига мафтун етгани**

Саломонда шундай барқ урди жамол,
Балоғатга етиб топди у камол.
Нозли сарвдек кўкка бўй чўзди яна,
Ҳусн боғи ичра эди ягона.
Пишмаган бир мева эди азалдан,
Етилиб, меваси бўлди асалдан.
Абсолнинг хотири термоқ истарди,
Териб мевасидан емоқ истарди.
Лекин у меванинг шоҳлари баланд,
Орзу қисқа унга солмоққа каманд.
Ишвали маъшуқа эди Абсол ҳам,
Гўзалликда эди тенги йўқ, санам.
Саломонга қилиб ҳуснини кўз-кўз,
Нозу ишва билан унга қотди сўз.
Гоҳи манглайда қилиб жингалак,
Ўрди мушки тардек сочини малак.
Ўрилган сочига токи ул соҳир,
Шаҳзода дилини айласа асир.
Гоҳ мушкин сочини ёзиб мисли гул,
Фарқ очиб ўрарди икки шўх кокул.
Ундан дил комини этолмай пайдо,
Кўлдан бери шундай юрарди шайдо.
Гоҳи кўнгил олар гўзалларсимон,
Ўсмадан қошига сув берди жонон.
Қаро камон билан унинг жонин то,
Айласа ўзига мафтуну шайдо.
Кўзларини қилди сурмадан қаро,

Қаро ишлиғ билан айлади жафо.
Гул баргига бериб гулгунадан¹ ранг,
Дилдан сабрин олиб, ҳолин этди танг.
Мушкин дона қўйди юзига нигор,
То кўнгил қушини айласа шикор.
Гоҳида лабидан сўрдирди шакар,
Гоҳ этди фаржидан уни баҳравар.
Ширинликдан дилда шакари бўлди,
Лабидан тўкилган гавҳари бўлди.
Гоҳи ёқасидан кўрсатди қуёш,
Остида гавҳардан икки юмшоқ тош.
Гўзаллиги билан тортарди мудом,
Қўйиб ҳийла билан гарданига дом.
Гоҳи кўйлагининг енгини турди,
Шу боис атайлаб унга қўл урди.
Унинг билаклари кўринган замон,
Кўзига ҳасратда қалқар эди қон.
Гоҳида хизмати учун турган дам,
Ўридан шошилиб ташларди қадам.
Ногоҳ жилдираса пойида халхол,
Бошдаги тожини этарди поймол.
Алқисса, қиларди юз макру жоду,
Қошида турланиб жилва бирла у.
Юзига қаратиб эртаю оқшом,
Бир дам уни ғофил қўймади тамом.
Билар эди, агар солса бир назар,
Ишқ ошиқ қалбига қилишин асар.
Бўлмаса чиройда беқиёс азал,
Ишқи диллардан жой олмас ҳеч маҳал.

**Юсуфнинг диққатини ўзига жалб қилиш учун... Зулайхо
қаср деворларига ўзининг расмини солдиргани**

Зулайхони кўринг, қалбида армон,
Қурди ҳашаматли бир олий макон.
Йўқ эди ҳеч қандай бир нақшу нигор,
Кўзгу юзи каби соф ва беғубор.
Хона деворига сўнг бир мусаввир,
Зулайхо суратин айлади тасвир.
Унинг суратига тўлгач ҳар томон,
Юсуфни қасрга чорлади шодон.
Зебо юзларидан пардани олиб,
Унга муродини сўзлади нолиб.
Юсуф Зулайходан юзин ўгирди,

---

¹Қўнғуна — аёллар юзига суртадиган қизиллик ва ғоза.

Лек ҳар ён қараса расмини кўрди.
Унга ҳар томондан боқиб Зулайхо,
Кўнглини ўзига айлади шайдо.
Ортиқча кутмасдан ундан такаллуф,
Қучиб ўпмоқликни истади Юсуф.
Ғойибдан валекин келди бир хабар,
Унинг поклигига етмади зарар.
Орзусидан кечиб ўзини тутди,
Хушбахтлик лаҳзаси келарин кутди.

Саломенга Абсол хийлалари таъсир қилгани ва унга мойил бўлгани

Саломон оқкўнгил, ҳамма унга бир,
Абсол нози унга айлади таъсир.
Дилга кипригидан санчилди тикон,
Чақди гажак зулфи мисоли илон.
Қошлари айлади тоқатини тоқ,
Лабидан бол аччиқ туюлди мутлоқ.
Наргис жодулари уйқусин олди,
Сочлари ҳалқаси оловга солди.
Кўзларидан оқди юзларига қон,
Тор оғзидан бўлди юраги хуфтон.
Унинг рухсорида кўриб қора хол,
Дили вайрон бўлиб, унга боқди лол.
Жингалак сочлари таратар ифор,
Висол орзусидан кўнгли беқарор.
Ишқидан қолмади унда бир мажол,
Ичида кезарди бир эзгу хаёл.
Висол лаззатини тотсам мабодо,
Сўнг мени этмасми мангу мубтало.
Мен билан қолмаса бир умрга ул,
Яна давлатимдан айрилсам буткул.
Марднинг бахти агар бўлмаса мангу,
Оқиллар умиди қибласимас бу.

**Бир шўр денгиз соҳилида оққуш кўр қарғага ширин сув
ичирмоқчи бўлди, лекин у буни рад этди**

Шўр денгиз бўйида мисли бадарға,
Яшарди бойқушдек кўзи кўр қарға.
Шўр денгиз сувидан ичиб дам-бадам,
Соҳилдан узоққа кетмасди ҳеч ҳам.
Оққуш учиб келиб бир кун ногаҳон:
Кўрдики, қарғанинг аҳволи ёмон:
Бахт соясин қарға бошига солиб,
Шўр денгиз сувидан деди у нолиб:

«Шўр сувдан нолиган яқинроқ кел, о!
Тумшугимдан берай бир ширин сув то!»
Қарға деди: «Ичсам, сувингдан бир бор,
Шўр сув ичгим келмай қолади такрор.
Ширин сув тополмай қолганим чоғда,
Ҳолим не кечади бу шўр қирғоқда.
Денгиз соҳилида қолиб туну кун,
Ташна, азобларга бўлгунча тутқун,
Шўр сувдан ичганим яхшидир минг бор,
Сувсиз азобларга бўлгунча дучор».

Абсол Саломон олдига келгани ва улар бир-бирининг суҳбатидан лаззатлангани

Саломон Абсолга маҳлиё бўлди,
Абсол бахти кулган маҳлиқо бўлди.
Аввалги севгиси жўш уриб такрор,
Энди ундан бўлди қаттиқ умидвор.
Бир фурсат топсайди оқшомлари гоҳ,
Унинг хилватига йўл оларди моҳ.
Лабидан бўлса дил орзуси ҳосил,
Ширин жони бўлса лабига восил¹
Бир кеча хилватда унга йўл топди,
Жонини ҳовучлаб олдига чопди.
Оёғи остига у соясимон,
Йиқилиб пойига юз сурди шу он.
Юз иззу ноз билан гўзал Саломон,
Марҳамат қўлини чўзди у томон.
Уни бўшатмасдан ўз қучоғидан,
Сўрди жон орзуси бол дудоғидан.
Бўсадан иш бошлаб ҳар икки дилдор,
Бағрига тортмоқни қилди ихтиёр.
Роса ўпишдилар улар лаб-балаб,
Шодлик жоми тўлди шундай лаболаб.
Гарчи лабларидан орзу ушалди,
Асосий бўлган иш абадий қолди.
Бошларида бўлган бир савдо учун,
Шарм пардаси кетди ўртадан бутун.
Ечилди орада бўлган у тугун,
Бўлди бир-бирига қаттиқроқ мафтун.
Бирида сут эди, бирида шакар,
Икковлон қоришиб, бўлди баҳравар.
Жон орзуси эди бу ширу шакар,
Шакархоб айлади уларни саҳар.

¹ Восил — етмоқ, эришмоқ.

**Саломон уйқудан туриб Абсолни шодлик базмига
чақиргани**

Қаро тун ёришиб бўлганда саҳар,
Қуёш балқиб чиқди кўкда музаффар,
Зангори самодан сўниб юлдузлар,
Оҳиста очилди уйқули кўзлар.
Шаҳзода тўшакдан турди бахтиёр,
Ярим уйқу кўзлар очилиб хумор.
Тунги хуморидан орзуси ғулув,
Кечаси бағрида титрарди сулув.
Қалбини забт этиб олган ул санам,
Яна лабларидан тутсайди бир дам.
Ағёрсиз ёрини чорлади пинҳон,
Утқазди такагоҳ ёстиғи томон.
Шарми жамолидан кўтарди парда,
Кечагидек ишрат қилди бир марта.
Бошқа кун яна шундай айш сурди,
Замона кўзидан узоқда юрди.
Кун-ҳафта, ҳафталар бўлди ою йил,
Улар қайғу ғамга бўлмади мойил.
Кечиб ҳаётлари шоду бахтиёр,
Улар ажрашмасди туну кун зинҳор.
Лекин давр чархи дер эди зимдан,
Чиқа олмагайсиз менинг измимдан...
Эй кунлар, кўп суҳбат оловин ёқдим,
Тунлар риштасига мунчоғин тоқдим.
Эй, унга кўп давлат бердим вақти шом,
Субҳидам навбати бўлади тамом.

**Бир арабга халифанинг тўкин дастурхони ёқиб,
бундан кейин тамадди қилиш учун келиб туришини
айтгани ва халифа бошқа йўл бермасалар-чи,— деганда
араб уни лутфан ўз уйига таклиф қилгани**

Бир араб йўл олди Бағдодга томон
Мол-дунё илинжи билан бир замон.
Бир неча кундан сўнг бўлиб интизор,
Халифа уйдан топди эътибор.
Олдига қўйдилар тўкин дастурхон,
Бир тоғора овқат, гулобу қанд, нон.
Ширин ва лаззатли тортилган таом,
Иштаҳани қўзғаб айлар эди ром.
Жағи кўп қимирлаб чекмасди озор,
Бир ямлаб ютарди не бўлса тайёр.
Овқатни еб бўлгач саҳройи араб,
Шундай лутф айлади мезбонга қараб.

«Эй сен баландликда мисоли осмон,
Худога аҳд қилдим билсанг мен бу он.
Бу меҳмонхонаки, яшилранг мудом,
Тонгу шомда келиб егайман таом.
Фақат сеникига ташларман қадам,
Ширин овқатингдан егали ҳар дам».
Халифа бу сўздан кулимсиб деди:
«Эй, сендан бу сирлар яширин эди!
Балки йўл бермаслар яна бир бора,
Тағин келиб юрма бўлиб овора».
Деди: «Тақсир, сендан бўлсин у замон,
Фароғат ва ҳақ деб бориш биз томон,
Боримни сен учун қиламан нисор,
Келгани кўймасанг, не иложим бор».

Саломон ва Абсол ишидан ҳақим билан подшоҳ огоҳ бўлиб, улар бунинг учун Саломонни койиганлари

Саломону Абсол севишиб мудом,
Висолида бўлди ою йил тамом.
Шоҳу ҳақим иши бир ёнда қолди,
Фироқ икки дилга бир пичоқ солди.
Унинг қилмишидан огоҳ хизматкор,
Яширин сирини айлади ошкор.
Уни чақирдилар этгали сўроқ,
У билан ҳар жойдан сўзлашиб шу чоқ,
Эски-янги — барин қочирмай кўздан,
Мақсад талабига ўтдилар сўздан.
Бўлди бу қиссанинг ростлиги аён,
Бошдан-оёқ эди бир тўкис дoston.
Ҳар бири бу ишга излади чора,
Қутқариш кўйида бўлиб овора.
Насиҳат қилишга тушдилар аввал,
Ундан яхшироқ иш йўқдир ҳеч маҳал.
Насиҳат нодонни комил айлагай,
Насиҳат нопокни муқбил¹ айлагай.
Насиҳатдан тоза бўлади ҳар дил
Ва ундан ечилар ҳар қандай мушқил...

Саломонга ҳақимнинг насихат қилгани

Подшоҳ унга деди «Отанинг жони,
Шаминг билан ёруғ унинг айвони!
Иқболим кўзлари сен билан равшан,
Умидим майдони сен билан гулшан.
Йиллар гунча каби дилим бўлди қон,
То сендек бир гулни тонгунча, инон.

¹ Муқбил — хайрихоҳ, эзгу хулқли, виждонли,

Гул каби юзингни мендан ўгирма,
Жафо ханжарини қалбимга урма.
Сенга атаганим бошимдаги тож,
Оёғим остида тахту ҳам хирож.
Нодонлар базмига томон юз бурма,
Давлатинг шаънига сен доғ тушурма!
Ўзал хотинлардан кўнглинг бўлиб чоғ,
Тахтнинг шавкатига қўймагин оёқ.
Сенинг вазифанг не? Чавгонлар суриш,
Бедов отлар миниб майдонда юриш.
Гажак зулфларига бўлиб маҳлиё,
Боқма енгилтаклар дуч келса қиё.
Агар сен ўқ, узсанг шикористонда,
Йиқилар оҳулар беланиб қонга.
Енгилтак жувонга бўлгунча хуштор,
Жангда ўққа учсанг яхшидир минг бор.
Мардона юриш қил, ёр бўлсин худо,
Паҳлавонлар бошин тандан эт жудо.
Номдор полвонлардан голиб келурсан,
Элни бахтли кунга олиб келурсан.
Худо ҳаққи, тарк эт бу ишни, болам,
Йўқса оёғимдан мени йиқар ғам.
Йиллар сенинг учун юрдим оёқда,
Уятдир йиқитсанг мени бу чоқда!»

Шеруя Хусравнинг қонини тўкиб хайрсиз иш қилди

Шеруя Хусравнинг қонига ботди,
Олқишлар эшитиб, маст бўлиб ётди.
Ундан баҳра олиб ўсган жигарбанд,
Улгайиб отасин ўлдирган фарзанд.
Дарахтини юлиб қилди кенг майдон,
Сўнг бўлди ўзи ҳам баҳрасиз хазон.

Подшоҳга Саломоннинг жавоб қайтаргани

Бундай насиҳатни тинглаб Саломон,
Жўш урди маъноли гавҳари шу он.
Деди: «Шоҳ, сенинг содиқ қулингман,
Пушти камарингдан бўлган улингман¹.
Ҳар неки буюрдинг, айладим қабул,
Бунга тоқатим йўқ, жонимга малул.
Ярали кўнглимга даво йўқ, минг дод,
Амрингни бажара олмасман, ҳайҳот.
Андишалар қилдим, неча бор, аммо
Яна ўз домига тортди бу бало.

¹ У л — ўғил.

Валекии ёдимга тушса ул жонон,
Жонимни ўртайди нолаю фиғон.
Юзларига кўзим тушганда илк бор,
Икки оламдан ҳам кечдим баякбор.
Шундоқ ул гўзалга бўлдим маҳлиё,
Насиҳат кўнглимга сиғмагай асло».

Тулки ва боласи ҳақида ҳикоят

Мевали боғ томон келишган замон,
Тулкига онаси деди: «Тулкижон,
Мевани камроқ е, қочишга осон,
Қўриқчи ит кўриб қолса ногаҳон».
Деди: «Меваларни кўргач, онажон,
Бу сўзинг эсимга келмоғи гумон.
Мевага ҳирс қўйиб, учиб бошдан ҳуш,
Итлар хавфини ҳам этгум фаромуш».

Саломонга ҳақимнинг насихат қилгани

Насиҳат айлагач шоҳ Саломонга,
Ҳақим яна ўғит айтди ўғлонга.
Деди, кўҳна боғда унган навниҳол,
Оллоҳим яратган энг гўзал тимсол.
Донолик илмида еру осмонда,
Сен каби донишманд йўқдир жаҳонда.
Инсоний камолот офтобидурсан,
Оламнинг энг гўзал китобидурсан.
Ўз қадрингни билиб, кезма сар-сари,
Ҳар не десам етмас, васфингга бари...

Хўроз билан муаззин ҳикояти

Хўрозким, бошида тиккайган тожи,
Намоз пайти унга деди бир ҳожи:
«Вақтни сенчалик билмас ҳеч доно,
Чўчимас вақт ўтса сенчалик асло.
Ҳаётинг кечибон айш-тараллода,
Арзигаёй яшасанг Арши-аълода.
Ортингдан эргашиб бир тўп макиён,
Култепалар сенга бўлибдир макон».
Деди: «Аввал эди мартабам зиёд,
Нафсу шаҳват менга келтирди иснод.
Нафсу шаҳватидан кечсайдим, зинҳор
Бундай ахлат титиб яшамасдим хор...»

Ҳақимга Саломоннинг жавоб қайтаргани

Ҳақим сўзларини тинглаб Саломон,
Ҳикматнинг хушбўйи эсди у томон.

Деди: «Эй, Фалотун жони сендан шод,
Юз Арасту бўлсин измингда бунёд.
Дунёда ўн оқил бор эди аввал,
Сен билан ўн битта бўлди бу маҳал.
Иўлингга бош қўйиб, устоз-муаллим,
Бир шогирддек сендан олганман таълим.
Ҳар не десанг, айна ҳикмат деб билдим,
Уни эҳтиром-ла мен қабул қилдим.
Лекин бу ой каби ҳаммага аён,
Менинг измимдамас, ихтиёр, инон.
Ҳар ким қудратига яраша қилур,
Уни мажбур этмак, жоҳиллик бўлур.
Аввалдан ҳар нега етса идроким,
Кучим етганича бажардим токим.
Имконимдан четда бўлса у ахир,
Унга қарши қандай қилурман таъсир».

Содда чол ва ўғли ҳақида ҳикоят

Бир эшакка ортиб юкин икковлон,
Сафарга отланди ота ва ўғлон.
Олис йўл юрдилар, толиқишган чоқ,
Улар қаршисидан чиқди яна тоғ.
Тоғдан ўтиш эса бўлди муаммо,
Пастида шовуллаб оқарди дарё.
Тоғни кесиб ўтган сўқмоқ бор эди,
Лек ундан ўтмоқ ҳам кўп душвор эди.
У ердан бировнинг ўтмоғи гумон,
Судралиб чиқмаса мисоли илон.
Агар қулаб тушса ҳолига минг вой,
Дарёнинг қаъридан олар эди жой.
Эшаги думалаб кетди ногаҳон,
«Эй худо,— деб ўғли кўтарди фиғон,
Эшагимга асло етмасин зиён,
Қайда бўлса уни асрагин омон».
Чол деди: «Эй бола, солмагин кўп дод,
Ихтиёри кетиб қўлидан, ҳайҳот.
Тик тургил, рост ҳукм истасанг агар,
Бунда иккиланиш ўлим муқаррар».

**Ҳаким билан шоҳнинг чексиз маломатларидан
Саломоннинг аҳволи танг бўлиб, Абсол билан бирга
қочгани**

Ишқдан ҳар қаерда бир жон порадур,
Дард уза дард, ғам уза ғам ёрадур.
Севишганлар бўлди маломатдан хор,

Насихат ёғилди уларга бисёр.
 Таънадан ошиқлар чекишиб алам,
 Бўлди юраклари тўла дарду ғам.
 Маломатсиз севги озикдир жонга,
 Ноҳақ таъналардан ботасан қонга.
 Бунча маломатни тинглаб Саломон,
 Қайғудан етишди лабларига жон.
 Яна Абсолининг қадри билинди,
 Таънадан аёвсиз бағри тилинди.
 Маломат ўқига дуч келиб жони,
 Дилида ғамларнинг кўпайди сони.
 Эр киши таънадан чекса ҳам озор,
 Сабру бардош ила енгмоғи даркор.
 Ўткир қилич бир бор этади яра,
 Паёпай бўлди, қоч, йўқ, ўзга чора.
 Кунлари ҳар қанча сурса ҳам хаёл,
 Иложин топмоғи эди кўп маҳол.
 Минг хил андишадан охири ночор,
 Бош олиб кетмоқни қилди ихтиёр.
 Ватанидан узиб охири кўнгил,
 Муҳайё айлади кетишга маҳмил.
 Ағёрсиз, бағрингда ёр бўлса агар,
 Уй қанча тор бўлса, яхши шу қадар.
 Енида маъшуқи бўлса бокира,
 Дилхаста бўлмагай ошиғи сира.

Юсуф жамолидан тор зиндон Зулайхога оромбахш кўрингани

Зиндонга солингач Юсуфи Канъон,
 Зулайхони эзди азобу ҳижрон.
 Хонумони бўлиб зиндон каби танг,
 Ҳар кун зиндон сари борарди дилтанг.
 Деди унга ишқнинг дардин сўрмаган,
 Ишқ боғидан мева тотиб кўрмаган:
 «Қанча гўзал бўстон қолиб бир томон,
 Гуноҳкордек олсанг зиндондан макон?»
 Деди: «Узоқ бўлса ёрим жамоли,
 Кўзимга уфқ ҳам зиндон мисоли.
 Зиндонда турганда мен севгувчи ой,
 Кўзимга кўринмас шоҳони сарой».

Саломон ва Абсол денгизда сузгани ва бир хушманзара оролга етиб бориб ором олгани ва у ерда муқим бўлиб қолгани

Саломон бир ҳафта тинмай сурди от,
 Насихатчилардан қутулди, ҳайҳот.

Панду маломатдан қутулиб кетди,
Юки билан денгиз бўйига етди.
Кўрдикки бир денгиз осмон ранглиғ,
Жониворлар кўзи юлдузлар янглиғ.
Қофдан то Қофгача шовуллар асов,
Қаърида гўёки моҳи узра гов¹.
Тоғсимон тўлқинлар солар ғалаён,
Улардан сув узра тоғлар беомон.
Уркачли туядек ёки мастона,
Пишқириб ўзини урар ҳар ёна.
Сув узра балиқлар учар ҳар маҳал,
Жавоҳир қадалган ханжардек гўзал.
Синчиклаб ким унга ташласа назар:
Чин атласи каби бўлар жилвагар.
Китлар сув сатҳини иккига тилар,
Гўё кўк атласни тинмай қайчилар.
Агарда пастликдан отилса наҳанг,
Самода бўларди ойнинг ҳоли танг.
Саломон денгизга қилди наззора,
Ўтиш учун топди ўзига чора.
Бир қайиқ ясади мисоли ҳилол,
Денгизда учарди турганда шамол.
Ою қуёш каби, ҳилолдек қайиқ —
Ичра сузиб кетди, улар бетазйиқ.
Равон бўлди пардан елкан чиқориб,
Сувни кўкси билан ўрдакдек ёриб.
Тўлқинлар устидан кечарди осон,
Шошилиб борарди оролга томон.
Қамонга ўхшарди, лекин ўқдан ҳам
Тез учиб ўтарди гирдобдан шахдам.
Бир ойча қайиқни ишга солдилар,
Тўлқинли денгизда роса толдилар.
Денгиз ўртасида бир гўзал орол,
Тасаввур қилолмас уни ҳар хаёл.
Бу оламда қанча қуш бўлса агар,
Шу яшил ўрмонда эди муқаррар.
Бир томонда қушлар сайрарди шодон,
Бир ёнда товуслар эди хиромон.
Бир ёнда очилиб турфа қизил гул,
Бир томонда жўшиб куйларди булбул.
Бир ёнда ниҳоллар шохида яйраб,
Ажиб мағрур қушлар турарди сайраб.

¹ Моҳи узра гов — Ерни кўтариб турган афсонавий баллиқ устида турган ҳўкиз.

Дарахтлар остига мевалар тушган,
Қоришиб ётарди пишмаган, пишган.
Ҳар дарахт остидан сувлар милтираб,
Союю офтобда оқар жилдираб.
Шохлари шамолдан титраган замон,
Олтин тангаларин сочиб ҳар томон.
Шохидан авайлаб термасанг агар,
Мевалар «дув» этиб тўкилиб кетар.
Гўё жаннатдаги ул Эрам боғи,
Бу мўъжаз оролга кўчмишдир чоғи.
Ҳисобдан адашиб ё боғи ризвон,
Бунда юзларини этган намоён.
Бу гўзал ўрмонни кўриб Саломон,
Сафарни тўхтатиб, айлади макон.
Кўнглидан йўқолиб ваҳима, хаёл,
Унда муқим бўлди ёнида Абсол.
Иккови шод эди бир жону бир тан,
Бирови гул эди, бирови савсан.
Ағёрлар кўзидан узоқ бир, даврон,
Қайғулардан холи осуда жаҳон.
На етар қулоққа ғийбату миш-миш,
Рўзгор деб, на чекар беҳуда ташвиш.
Қучоғида гулу йўқдир тикони,
Ёнида хазина, йўқдир илони.
Кўм-кўк майсазорда ухлаб ҳар замон,
Гоҳ булоқ сувидан ичар беармон.
Гоҳида булбулга айтса бир калом,
Гоҳ тўти сўзини айларди давом.
Гоҳи товус билан қиларди жавлон,
Гоҳ юрар тоғларнинг каклигисимон.
Қисқаси, иккови чекмасдан озор,
Туну кун яшарди бирга бахтиёр.
Қандай яхши, сенга ҳамдам бўлса ёр,
Айбжўйлардан узоқ бўлсанг бахтиёр.
Мақсадингга етиб бўлгайдирсан шод,
Сенга қарши бўлмас бирор мавжудот.

**Вомиқнинг «нимани изламоқдасан?»— деб сўраган одамга
берган жавоби ҳақида ҳикоят**

Вомиққа лутф ила деди бир фозил:
«Эй, Узро ишқида адо бўлган дил!
Ахтариб яшадинг, бир умр сарсон,
Излашдан мақсадинг недир, эт баён?»
Деди: «Мақсадим шул, Узро икковлон,
Чиқиб кетсак эди дашту биёбон.

Бир булоқ бошида кўтариб чодир,
Саҳрода яшасам, мисли муҳожир.
Ундан йироқ бўлса дўсту душман ҳам,
Хатто кўринмаса ўткинчи одам.
Икки юз фарсанглаб кезсам ҳам қаён,
Менга дуч келмаса бирор хонадон.
Вужудим айланиб кўзга батамом,
Узронинг юзига тикилсам мудом.
Юзига термулиб унинг мингбора,
Хуснига тоабат этсам наззора,
Кўз узолмай ундан, бўлсам маҳлиё,
Бўлмаса оламда фитнаю риё.
То риё бор экан, ҳижрон бўлгуси,
Ҳижрондан юраклар вайрон бўлгуси.
Ошиқ ёр васлига қўйдими қадам,
Икковидан бири топади барҳам».

Саломоннинг кетганидан шоҳ огоҳ бўлиб, унинг ҳолидан хабарсиз қолгани ва ойнаи жаҳоннамо билан уни кўргани

Шоҳ анча вақт ўтгач бўлди хабардор,
Ўғлини соғиниб дили беқарор.
Самога ўрлади оҳу фиғони,
Кўзларидан оқди тизилиб қони.
Қидириб топинг, деб айлади фармон,
Лекин кетганди у беному нишон.
Дунё сирларидан этгувчи аён,
Бор эди подшоҳда ойнаи жаҳон.
Пинҳон қолмас эди ундан ҳеч бир сир,
Ошкор кўрсатарди барин бирма-бир.
Деди: «Ойинани тутинг юзимга,
Кўринсин истаган нарсам кўзимга».
Ойнага подшоҳ кўз тиккан вamon,
Бўлди Абсол билан ўғли намоён.
Икковин ишратда ўрмонда кўрди,
Айём ғамидан чет маконда кўрди.
Жаҳон ташвишидан узоқда бирга,
Шукрона айтишиб яшар тақдирга.
Икковлон бир-бирин жамолидан шод,
Ўзгалар ғамидан яшарди озод.
Уларни бу ҳолда кўрганда хоқон,
Раҳми келиб, бўлди юраги вайрон.
Ҳаёти фаровон, соғу саломат,
Ҳеч кимдан етмасди санги маломат.
Ҳеч кимга қилишмас зору илтижо,
Истаган нарсаси эди муҳайё.

Яхшидир, ҳар қандай покиза кўнгил,
Мурувват шартини бажарса шу хил.
Икковини кўрса қаерда ҳамдам,
Гоҳида севиниб, гоҳи чекди ғам.
Жонлари тинч эди ғам талошидан,
Жомлари синмасдан ҳижрон тошидан,
Унда иқболлари мададкор эди,
Икки дил қовушиб, бахтиёр эди.
Бир-биридан жудо бўлмасди асло,
Агарда ўзгалар этмаса жудо.
Ҳар не зиёнкорга келса қатагон,
Уларга мукофот бари бегумон.
Яхшилик қил, қайтар яхшилик такрор,
Ёмонлик қилса ким бўлар хору зор.

**Фарҳодга нисбатан қилғилиги учун Парвиз Шеруядан
мукофот олгани**

Фарҳод Парвиз билан ҳамкорлик қилди,
Дилрабо Ширинга дилдорлик қилди,
Сездики, бор унга Шириннинг майли,
Илашди бир ички гумон туфайли.
Ишқдан ёнганида ул бахтиқора,
Рашкдан Хусрав қалби бўлди садпора.
Шунда зол кампирга айтиб ҳийлагар,
Фарҳод косасига солдирди ваҳар.
Оламдан кетди ул қалбида армон,
Қолди Ширин билан Парвиз икковлон.
Бу фалак найранги эрур шу янглиғ,
Қасос деб, Шеруя қўлга олди тиг.
Бир зарб ила этди Шириндан жудо,
Ишрат тўшагидан айлаб мосуво.

**Абсол ва Саломонни ишратдан маст ҳолда шоҳ асир
олгани**

Шоҳга аён бўлди: унда Саломон
Абсол висолида яшар беармон.
Кексайганда тушди бошига бу ғам,
Фарзандидан етиб маломат, алам.
Подшоҳлик тожидан боши айрилди,
Оқибат қаноти шундай қайрилди.
Ўғли салтанатдан кетди юз буриб,
Ким унинг тахтида ўтар айш суриб?
Юрагини ўртаб бу ғам шарори,
Қолмади ҳасратдан сабру қарори.
Саломон ҳажрида у қонлар ютиб,
Абсол билан бирга келтирди тутиб.

Саломон ошиқиб ёрига ҳар дам,
Ундан жудо бўлди, юрагида ғам.
Юзин кўриб бўлар жони беқарор,
Лекин яқинига боролмас зинҳор.
Гўё олис йўлда дарди зиёда,
Эшаги ўлиб у қолди пиёда.
Қамбағалга бўлмас бундан ортиқ ғам,
Хазина топганда қолса бедирҳам.
Бундан ортиқ бўлмас ташнага зуғум,
Кўз ўнгида булоқ, лаб сувдан маҳрум.
Дўзах аҳли азоб чекади баттар,
Жони куйиб, солса жаннатга назар.
Саломон бағрини жудолик тилди,
Фароғат эшиги унга ёпилди.
Ота ҳукми билан уни оролдан,
Тутиб келтиришди, айру Абсолдан.
Ота қабулига довдираб юрди,
Тавба деб, пойига келиб бош урди.
Бахтлидир ҳар қандай гўзал парранда,
Ўзининг инига яна қайтганда.

**Ҳакимнинг «ҳалолзода ким ва ҳалолзодалик нима?»
деган саволга берган жавоби**

Бир ҳакимдан шогирд сўради савол:
«Қандай фарзанд, айтинг, саналур ҳалол?»
Ҳаким деди: бўлса отага монанд,
Фарқи йўқ аҳмоқми ёки донишманд.
Ота билан бўлмай бир неча айём,
Бахш этса ўзини унга батамом.
Агар бу хислатдан бўлса мосуво,
Аниқ бил, у эрур фарзанди вино.
Бугдойни бошига кўтариб дадил,
Пояси ўсади унинг ям-яшил.
Етилгач пойига ўроқ санчилар,
Хирмонга келтириб, кейин янчилар.
Елга совурилиб ажратилар дон,
Бир четда уйилиб қолади сомон.

**Саломон подшоҳ олдига келгани ва шоҳ унга хурсандчилик
изҳор қилгани**

Отаси Саломон юзин кўрган дам,
Кетди фироқ дарди, жон азоби ҳам.
Меҳрибонлик билан ўпди манглайин,
Қучоғига босди лутф ила майин.
Вужудинг эҳсоннинг тузидир чоғи,
Жамолинг инсонлар кўзин қароғи.

Жоннинг жаннатидан унган навниҳол,
Осмоннинг ўзга бир офтоби мисол.
Саодат боғида унган гул, чирой,
Шоҳлик осмонида чарақлаган ой.
Уфқнинг майдони сенга лашкаргоҳ,
Навқиронлар юзин қаратган даргоҳ.
Бошдан-оёқ сенга лойиқ тахту тож,
Сенсиз тожу тахтга етмагай ривож.
Тожни разил бошга кўрмагин раво,
Нокаслар тахтингга чиқмасин асло.
Мулк сенинг мулкингдир, сақлагин уни,
Қўлингдан чиқмасин четга тугуни.
Гўзал маъшуқлардан қўлингни торт, бас,
Шоҳлигу гулюзлар айши яхшимас.
Қўлингда гўзаллар кўп қилмасин ноз,
Ё шоҳ бўлиш керак ёки хотинбоз.

Салтанат шароитида тўрт хислатнинг баёни

Бордир подшоҳликнинг тўрт шарти аён,
Ҳикмату шижоат, иффату эҳсон.
Ҳикмат эмас нафс деб паст кетса зинҳор,
Йигит бир хотинга бўлса гирифтор.
Иффатдан эмас бу ақлли инсон,
Енгилтак дилдорга бўлса киргиттон.
Шижоатдан эмас мард бўлиб мафтун,
Этса фоҳишага ўзини тутқун.
Кучин кўрсатолмай қолса бир эҳсон,
Унинг билан камол топмайди инсон.
Қимга бу тўрт хислат агар ёр эмас,
У мулк келинидан бахтиёр эмас.
Бу тўртдан бирига етказсанг халал,
Подшоҳ бўлолмассан билгин ҳеч маҳал.
Ҳикмат сўзин қилдим шу билан тамом,
Ҳар не керак бўлса айтдим, вассалом.

Саломон отасининг маломатидан тангдил бўлиб, Абсол билан бирга саҳрога чиқиб олов ёққани ва иккови қўл ушлашиб гулханга киргани, Абсол куйиб ўлгани ва

Саломон омон қолгани

Қимдир бу оламда ошиқдан хорроқ,
Йўқ унинг ишидан бир иш душворроқ.
На дилдан ёр ғами зойил бўлади,
На кўнгил армони ҳосил бўлади.
Яхшидан насиҳат, ёмондан кадар,
Унга озор берур ҳар шому саҳар.

Улар насиҳатин тинглаб Саломон,
 Бўлди маломатдан юраги вайрон.
 Кўнглида яшашга қолмади орзу,
 Охир ўлимига рози бўлди у.
 Тириклар ўлимга бўлса сазовор,
 Улиш яшамоқдан яхшидир минг бор.
 Абсол билан чиқди саҳрога томон,
 Фазога жонини этгали қурбон.
 Утин кесиб, ташир орқа-орқалаб,
 Хаммасини йиғди бир жойга қалаб.
 Утинлар йиғилиб бўлганида тоғ,
 Унга олов қўйиб ёндирди шу чоғ.
 Иккови оловни кўриб шод юрди,
 Қўл ушлашиб гулхан ичига кирди,
 Шоҳ бу ҳолдан пинҳон хабардор эди,
 Абсолни ўлдириш қасди бор эди.
 Ўз орзуси учун жаҳд қилди чунон,
 Абсолни ёқдию қолди Саломон.
 Бири сохта зару, бири эди соф,
 Уларни ажратди шундоқ ноинсоф.
 Ут ичига тушса агар сохта зар,
 Тезда парчаланиб қадрин йўқотар.
 Мардлар иши бўлар мардларга nasib,
 Мард ҳиммати бўлмас бунчалар ғариб.
 Олийҳимматларга бу аён бўлур,
 Ҳимматсиз одамлар беомон бўлур.

Саломон Абсолдан айрилиб фироқда нола чеккани

Туну кун кучайиб борар эди жанг,
 Бечора ошиқнинг ҳоли бўлди танг.
 Ғам ўқи тўйдирди уни жонидан,
 Кетма-кет санчилиб чарх камонидан.
 Ханжар томоғини кесиб ўтмасдан,
 Биқинига пичоқ санчилар қасддан.
 Агар дўсти уни этмаса таъқиб,
 Бошига тош ёғар ошкора рақиб.
 Рақиб тошбўрони тинчиса бир дам,
 Маломатдан етар бошига минг ғам.
 Булардан қутулса, қон тўккувчи тиф —
 Ҳажри азобидан дерди юз дариф.
 Саломон тоғ мисол гулхан ёқди бас,
 Унда куйиб кетди Абсол мисли хас.
 Бир ўзи қолди-ю, кетди севгани,
 Усиз бежон қолди гўёки тани.
 Утлиғ ноласидан янгради осмон,

Қалқди кипригига юрагидан қон.
 Дуди оҳи чодир қурди самода,
 Ғамдан тонг ёқасин йиртди зиёда.
 Бургутдек тирноғин санчиб як бора,
 Кўксини тимдалаб айлади яра.
 Шунчалар кўксини тилиб этди хун,
 Тирноқ учида жой қолмади бутун.
 Ҳижрон юрагига ботган оғир тош,
 Ёри фироқида тугади бардош.
 Валекин қалбига чўкмасдан ғубор,
 Доимо ёрига бўлди вафодор.
 Айрилган чоғида гўзал санамдан,
 Қўлини тишлади қайғу аламдан.
 Ёр илгин дафъатан тутолмай ўғлон,
 Бармоғин тишлабон этди қизил қон.
 Қўлини бўш кўргач у жавоҳирдан,
 Тишлаб узаверди бармоғин бирдан.
 Шакарлабни кўрмай жойида алас,
 Найшакардек тишлар бармоғини бас.
 Йўқ эди ҳамдами, у бахтиқора,
 Тиззасини уриб айлади яра.
 Уй бурчида бир кун мисли девона,
 Ёри хаёлида айтди афсона:
 — Жамолинг кўзимга яшнаб мисли гул,
 Жонимни ҳажрингда ёқиб этдинг кул!
 Айрилмас дўст, кўнгил чароғи эдинг,
 Кўрар кўзларимнинг қароғи эдинг.
 Кўзимни узмасдан ой жамолингдан,
 Баҳравар бўлардим ёр, висолингдан.
 Қаерда бўлсак ҳам бирга икковлон,
 Яшардик қовушиб, бахтиёр, шодон,
 Йўқ эди бировнинг бизларда иши,
 Бахтимизга ҳавас қиларди киши...
 Бизларга етмасди фалак жафоси,
 Эсиз, ул кунларнинг кайфу сафоси.
 Тунлари ухлардик ҳамоғуш бўлиб,
 Кунларимиз ўтди гўё туш бўлиб.
 Орамизга биров суқулолмай бас,
 Биздан йироқ эди ғийбатчи, нокас.
 Кошки шундай олов ёндирган чоғим,
 Сен қолиб, ёнсайдим мен, гулсноғим.
 Бир ғариб бошимга бунчалар ғавғо?
 Сен куйиб, мен қолдим, бу қандай савдо?
 Сен билан оламдан ўтсайдим бирга,
 Ҳеч қачон ачинмас эдим тақдирга.

Руҳим вужудимдан учиб батамом,
Сен билан қовушиб яшардим мудом!

**Туясини йўқотган араб дер эди: «кошки мен ҳам
туям билан бирга йўқолсам эди, ҳар ким уни топса, мен
билан бирга топиб олган бўлар эди»**

Бир араб туяда қиларди шитоб,
Бир жойда йиқилиб тушди масти хоб.
Юки енгиллигин туя сезибон,
Кетди ўз йўлида лўкиллаб чаққон,
Араб уйқусидан уйғониб сахар,
Туясини излаб топмади хабар.
Деди: «Юз афсуски туям йўқолди,
Хаёлимда унинг сурати қолди.
Кошки туям билан бирга йўқолсам,
Бошимга келмасди бунчалар ситам.
Қаёққа кетса ул, бирга кетардим,
Етса ҳар манзилга, бирга етардим.
Ким топса туямни саҳро ё қирда,
Мани сарсон билан топарди бирга».

**Подшоҳ Саломон ҳолини эшитиб унинг тадбиридан ожиз
қолгани ва ҳаким билан маслаҳатлашгани**

Абсолдан айрилган чоғда Саломон,
Бўлди туну кунлар аҳволи ёмон,
Шоҳ олдига келиб деди маҳрамлар,
Уни адо қилди нолаю ғамлар.
У билан ғам эди, усиз яна ҳам,
Қалбидан бир зарра камаймади ғам...
Кўриб бу мотамда Саломонни шоҳ,
Юз ранжу ғам ила дилдан чекди оҳ!
Бу иш чорасини тополмади ҳеч,
Жони томирига тушиб тобу печ¹.
У доно ҳакимга деди, пок хаёл,
Ўзингсан умиду орзуга аъмол!
Ҳар ғариб бошига тушса мушкулот,
Унга доноларча топарсан нажот.
Бугун сен жаҳонда ягона доно,
Қўлингда ечилур минг бир муаммо.
Абсол куйиб, қолди Саломон ғамда,
Вақтини ўтказар фақат мотамда.
Абсолни қайтариб бўлмайдди, аён,
Саломон кундан-кун бўлмоқда ҳазон.
Мана мушкклимни айтдим якбора,

¹ Урганиш, куйиш маъноснда.

Сен ўзинг топгайсан энди бир чора.
Марҳамат айлаким, бечорадурман,
Юз қайғу азобдан дилпорадурман.
Доно ҳаким унга айлади жавсб,
Айтганларинг эрур барчаси савоб.
Агарда сўзимга кирса Саломон,
Менга итоатда юрса бир замон.
Унга яратурман мен шундай ҳолат,
Абсол тирилади, бергум кафолат.
Тезда юз беради бу хайрли ҳол,
Унга мангу пайванд бўлади Абсол.
Ҳаким сўзларини эшитган замон,
Измига бўйсунди уни Саломон.
Супуриб доимо остонасин ул,
Не деса, жон билан айлади қабул.
Донога итоат этмоқлик создир,
Қим унга бўйсунса доим мумтоздир.
Эшит, бир донодан қолгандир бу гап,
Сўзлар дурдонасин топиб айтмиш вап:
Доно бўл, юрмагил ҳаддингдан ошиб,
Унинг соясида ё боргил шошиб.
Нодонликдан кетса ишингдан ривож,
Фақат доно топар унга бир илож.

Саломон ҳаким фармониға киргани ва ҳаким унинг ерзусини рўёбга чиқаргани

Ҳаким фармониға ўтиб Саломон,
Меҳри зиёсидан бўлди шодмон.
Итоатинг кўриб донишманд ҳаким,
Сеҳру жоду билан бошлади таълим,
Саодат майидан узатиб бир жом,
Сўнг ҳикмат асалин этарди инъом.
У майдан қолмади қалбида кадар,
Асали лабидан томизди шакар.
Ҳар лаҳза Абсолни қилганида ёд,
Унинг фироқида чекарди фарёд.
Ҳаким билар эди ишнинг сирини,
Яратди Абсолнинг бир тасвирини.
Унга диққатини тортарди мудом,
Юрагига бериб таскину ором.
Саломон кўнглида қолмади алам,
Абсолнинг сурати битиб қолган дам.
Ишга солса доно ҳимматин агар,
Хоҳлаган нарсасин тезда яратар.

Лекин ундан бир дам қолганда ғофил,
 Борлиқ сурати ҳам бўларди зойил¹.
 Гоҳида у шундай сўзлаб қоларди,
 Зухранинг васфини тилга оларди.
 Зухра, дерди, шамлар ичида юлдуз,
 Барча гўзаллардан зиёда гулюз.
 Агар жамолини айласа пайдо,
 Ою қуёш бўлар ҳуснига шайдо.
 Ҳеч ким куйлай олмас унингдек жўшиб,
 Ишратнинг базмига севинчлар қўшиб.
 Чанги навосини тинглаб осмон,
 Доим оҳангидан айлагай фиғон.
 Бу сўзларни ундан тинглаб ҳар замон,
 Зухрадан умидвор бўлди Саломон.
 Бу сўзлар дафъатан бўлганда такрор,
 Ичида мойиллик бўларди бисёр.
 Ҳаким айтавериб унга кун-бакун,
 Охири Зухрага айлади мафтун.
 Зухра кўз ўнгида бўлганда пайдо,
 Жону дилдан бўлди Саломон шайдо.
 Абсол унутилиб кўнглидан тамом,
 Зухра забт айлади қалбини мудом.
 Қолмади кўнглида ортиқча қарор,
 У билан яшашни этди ихтиёр.

Подшоҳ Саломонга ўз давлат арконини беришга аҳд қилгани ва унга тожу тахтини топширгани

Саломон қутулиб Абсол ғамидан,
 Бахтиёр бўлганда ўз санамидан,
 Унинг этагида қолмади бир доғ,
 Ҳиммати юксалди бамисоли тоғ.
 Бошига қўйилди тож, энг олий бахт,
 Остида олтиндан ясатилган тахт.
 Юнон шоҳи чорлаб шахриёрларни,
 Бошда тож, навқирон бахтиёрларни.
 Шундай базм этдики, ҳеч бир шоҳаншоҳ,
 Жаҳон тарихида қилмаган, э, воҳ!
 Бир неча ўлкани айлади хабар,
 Келди лашкарини бошлаб ҳар сарвар.
 Барча лашкарбоши йиғилган замон,
 Шоҳ Саломон билан тузди аҳд-паймон.
 Бари якдилликдан бергали имдод,
 Унга таъзим билан қилди қасамёд.
 Уни қутлар эди подшоҳу вазир,

¹ Зойил — мавҳ бўлмоқ, йўқолмоқ.

Салтанат ҳукмига эди мунтазир.
Етти ўлкага у бўлгач ҳукмрон,
Унга давлат ишин ўргатди хоқон.
Ота томонидан бўлган ҳангома,
Ўғли учун эди васиятнома.
Сарой аҳли аро донишмандга хос,
Хаёл денгизидан дур терди ғаввос:
«Ўғлим жаҳон мулки абадий эмас,
Қамолга етганлар қилмагай ҳавас.
Ҳар амал илмга сезар эҳтиёж,
Кўшишу билимдан топади ривож.
Билганингга қилгин доимо амал,
Билмасанг донодан сўра ҳар маҳал.
Савдо-сотик учун қилганда жазм,
Қандай бўлишига ташлагин разм...
Мазлумлар чўнтаги этилса холи,
Билки, салтанатнинг яқин заволи.
Биров юз азобда жамғарганда соф,
Сен уни қилдирма беҳуда исроф.
Сен унинг олдида бўлиб муттаҳам,
Охири бошингга ёғилади ғам.
Тўғри бўл, шу йўлда собит тур мангу
Қадимги шоҳларнинг усулидир бу...
Ҳар хато, нуқсонга бир имкон қидир,
Адлингдан йўқолиб кетсин бирма-бир.
Ноҳақдан бировга қилмагин жабр,
Ҳар ишда шошмасдан айлагин сабр.
Одамлар қўйингдир, сен эса чўпон,
Макр ила уларга келтирма қирон.
Инсоф билан этгил доим султонлик,
Ишнинг асли нима — фақат чўпонлик?!
У сурувда керак сенга мулозим,
Бир хил итоатда тутмоғинг лозим.
Сурув ити каби олдингда чопсин,
Лекин қўйларнимас бўрини қопсин.
Сурувга етади доимо офат,
Ёвуз ит бўрига дўст бўлса фақат.
Вазирсиз шоҳликда бўлмагай илож,
Лекин доно бўлсин ишида ривож.
Билсин мамлакатнинг аҳволин тамом,
Ишида доимо бўлсин интизом.
Шоҳ молу мулкига айласин вафо,
Ўз ҳаққидан ортиқ олмасин асло.
Шоҳда бўлса қанча қисмату ҳашам,
Раиятдан олсин на ортиқ, на кам.

Элу юртга қилгин ўзингни фидо,
 Сендан шафқат кўрсин мискину гадо.
 Золимлар қаҳридан асрагин омон,
 Ҳар кўнгли яримга бағишла эҳсон.
 Оқилларга бўлиб доим раҳнамо,
 Доно арбобларга қилмагин жафо.
 Қушхона олдида дайди ит мудом,
 Исканиб юради эртаю оқшом.
 Унинг оғзи қонга бир бор тегса бас,
 Йиртқишлар феълини қилади ҳавас.
 Пинҳона хабарчинг кезиб дарбадар,
 Тўғри садоқатдан келтирсин хабар.
 Сенга ҳар томондан етказсин пинҳон,
 Қим зулм-у, ким қилар саховат, эҳсон.
 Вазир хуш кўрмаса сўроқ қил бирга,
 Уни топширмагин асло вазирга.
 Баҳам тафтиш қилгин сен бундай ҳолни,
 Юксакка кўтариб олий иқболни.
 Қимки золим бўлса гар бениҳоя,
 Шун билмоқ ўзи сенга кифоя...
 Ундай одамларга йўл берсанг тамом,
 Иши халқ қонини сўрмоқдир мудом.
 Зулм этиб, кўргузмай кимсага шафқат,
 Ўзига хазина тўплайди фақат.
 Инсофли бўлса юрт фаровон бўлур,
 Нафси туғён қилса юрт вайрон бўлур.
 Аржуманд зийраклар наздида аён,
 Қофир ҳукмига бош эгмас мусулмон.
 Гап тамом, ҳар кимки зулмидин қилса,
 Молу дунё учун тарки дин қилса,
 Жаҳонда йўқ ундан ортиқроқ нодон,
 Бу хислатдан етмас ҳеч кимсага нон».

Бу қиссадан мурод фақат ҳикоя қилиш эмас, балки мақсад бошқа маънода ва у баён этилади, шунга ишора

Ҳар қисса сурати бўлса намоён,
 Доноларга бўлур мазмуни аён.
 Охирига етди бу дилкаш асар,
 Маъносини чақиб, бўлгин баҳравар.
 Бунга асос солган донишманд ҳакам,
 Достонни тушунган ягона одам.
 Шу мақсадда бўлиб айтган сўзимиз,
 Бу сирни очувчи бизнинг ўзимиз.
 Недур мақсадимиз шоҳу ҳақимдан,
 Саломон аслида яралди кимдан?
 Кимдир Саломондан бахтиёр Абсол?

Недир ёқилган ўт ва мовий орол?
Қандай мартабага етди Саломон,
Абсолдан умидин узгани замон?
Ким Зухра, охири кўнглини олди?
Дилидан Абсолнинг гами йўқолди.
Уларни бирма-бир айладим баён,
Хушёр қулоқ тутгил, бўлгуси аён...
Жон билан тирикдир вужуд доимо,
Унга керак яна сув билан ҳаво.
Улар бир-бирини севарди тамом,
Бир-бирин кўрмаса топмасди ором.
Аслида хаёлдир зангори денгиз,
Хаёлотнинг эса қамрови чексиз.
Ҳайвоний шаҳватлар учун эди у,
Нафснинг лаззатига тутқун эди у.
Бир олам мавжига кўмилган бироқ,
Лекин ҳақ йўлидан у эди йироқ.
Ким эди у Абсол кўнглига яқин,
Саломондан қолди бенасиб тагин?
Кексалик охири айлади таъсир,
Шаҳватга хоҳиши қолмади ҳеч бир.
Севиқли маъшуқин бағрига босиб,
Ётмакка эмасди у ҳеч муносиб.
Недан мойил бўлди Саломон шоҳга,
Юз буриб иззату ҳам тахту жоҳга?
Лаззатларга мойил ақл қилгани,
Ақли салтанатни авло билгани.
Не эди у оташ — оғир машаққат,
Табиатни ёқиб кул қилур фақат.
Хонумонинг ёқиб айлади-ку кул,
Ҳайвоний шаҳватдан кечгил, эй ўғул!
Лекин Абсолига тортар дил майли,
Юзида ҳам кезар ёри туфайли.
Ҳаким сўзлаганда Зухра жамолин,
Жонига экди ул севги ниҳолин.
Абсол дарду гами дилидан кетди,
Охири у Зухра васлига етди.
Ким эрди ул Зухра?— юксак камолот,
Саломонга қайта бахш этди ҳаёт.
Жамолидан ақли бўлиб чароғон,
Подшоҳлик мулкини қозонди инсон.
Мужмал айтиб ўтдим сизларга, аммо
Ечилмай қолди бу сирли муаммо.
Ким агар фикр этиб, ўйласа узоқ,
Шунда ечилур бу қадимий жумбоқ...